

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Огляд європейського законодавства щодо поділу правопорушень на злочини, кримінальні проступки та адміністративні правопорушення

Інформаційна довідка, підготовлена Європейським
інформаційно-дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

ФРН

До джерел кримінального права ФРН належать Основний закон (Конституція) ФРН, [Кримінальний кодекс ФРН](#), федеральні кримінальні закони, кримінальне законодавство земель, іноземне кримінальне законодавство. Особливістю кримінального права ФРН є те, що воно не є в повному обсязі кодифікованим – крім норм Кримінального кодексу, існують інші численні некодифіковані кримінально-правові норми, що містяться в різних законах. Тому слід розрізняти власне Кримінальний кодекс (кодифікований акт) і більш широке поняття – кримінальне право, яке охоплює Кримінальний кодекс та інші численні кримінально-правові приписи, що містяться в різних законах, складових так званого додаткового кримінального права. У законодавстві Німеччини адміністративні делікти є різновидом кримінально караних діянь, які підпадають під дію загальних положень кримінальних законів. Цю модель законодавства про адміністративні порушення слід іменувати «німецькою», оскільки вона відбиває німецький підхід до розуміння адміністративного права¹.

Злочинне діяння (Straftat) є поняттям матеріального кримінального права. У процесуальному сенсі вживається насамперед поняття «діяння» (Tat).

Кримінальний кодекс (§ 12) виділяє два види злочинних діянь: злочин (Verbrechen) і проступок (Vergehen). При цьому в основу такого поділу покладено чисто формальна ознака – мінімальний розмір покарання. Так, злочином є протиправні діяння, які караються позбавленням волі від одного року, а проступком – протиправне діяння, за вчинення якого передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на більш короткий термін або грошовий штраф (Geldstrafe). При цьому обтяжуючі або пом'якшуючі обставини, які передбачені положеннями Загальної частини або для особливо тяжких, або менш тяжких випадків, не мають значення для даної класифікації².

Якщо ж за вчинене діяння передбачено покарання у вигляді грошового штрафу (Geldbusse), то воно є так званим порушенням громадського порядку (Ordnungswidrigkeit) і передбачене в так званому додатковому кримінальному праві, мова про який ішла вище. Законодавство про адміністративну відповідальність включає сотні федеральних і регіональних законів, що визначають адміністративні проступки і відповідальність за їх вчинення.

Італія

У законодавстві Італії адміністративні правопорушення є різновидом діянь, що підпадають під дію загальних положень кримінального закону – [Кримінального кодексу](#).

В італійському кримінальному законодавстві не міститься визначення злочину. Відповідно до статті 39 Кримінального кодексу кримінальні правопорушення поділяються на злочини (delitti) і проступки (contravvenzioni) залежно від різних видів покарання, що призначаються за їх вчинення відповідно до цього кодексу³. Таким чином, Кримінальний кодекс вказує тільки на категоризацію кримінально караних діянь. Кримінальний кодекс вказує на відмінність злочинів і кримінальних проступків в залежності від тяжкості покарань, які призначаються за їх вчинення. До злочинів відносяться діяння, за які можуть бути призначені довічне позбавлення волі,

¹ Банчук О. А. Законодавство про адміністративні делікти європейських держав: загальна характеристика [Електронний ресурс] / О. А. Банчук // Адміністративне право і процес. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2xTBqFR>.

² Strafgesetzbuch (StGB) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/1KEzVf8>.

³ Codice penale [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/24k3m13>.

позбавлення волі і штраф; проступками є діяння, які караються арештом або грошовим стягненням (ст.17)⁴.

Франція

Правовій системі Франції властиве відмежування адміністративно-деліктного законодавства від кримінального, що виявляється в неможливості застосування до адміністративних деліктів і відносин, які виникають унаслідок їх учинення, загальних положень кримінальних законів⁵. Так, покарання за злочини та проступки регулюються законом (Кримінальним кодексом), а покарання за порушення – окремими постановами уряду (ст. 111-2 Кримінального кодексу).

У Франції законодавчо закріплений розподіл злочинних діянь, залежно від їх тяжкості, на три категорії: злочини (crimes), проступки (délits) і порушення (contraventions) (ст. 111-1 Кримінального кодексу)⁶. Так, лише посягання на суспільні цінності являють собою злочини і проступки, а порушення – це не що інше, як порушення дисципліни суспільного життя. Відповідно до положень ст. 131-13 Кримінального кодексу, порушеннями є правопорушення, які караються штрафом до 3000 євро⁷.

Латвія

У Латвії законодавство про адміністративні проступки повністю відокремлене від кримінального права. Основним нормативно-правовим актом, що регулює відносини у сфері адміністративної відповідальності, є [Кодекс про адміністративні правопорушення](#).

Кримінальний кодекс Латвії поділяє кримінальні правопорушення, у залежності від ступеня їх тяжкості, на кримінальні проступки (kriminālpārkāpumos) та злочини (noziedzumos). Кримінальним проступком вважається правопорушення, за здійснення якого передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на термін від 15 днів до трьох місяців (тимчасове позбавлення волі) або у вигляді меншого покарання (ст. 7 Кримінального кодексу)⁸.

Злочини поділяються на злочини невеликої тяжкості, тяжкі злочини та особливо тяжкі злочини. Злочин невеликої тяжкості карається позбавленням волі на строк від трьох місяців до трьох років, тяжкий злочин – від трьох до восьми років, особливо тяжкий злочин – від 8 років до довічного ув'язнення.

Польща

Основними джерелами кримінального права Польщі є Конституція та [Кримінальний кодекс](#). Польське законодавство про адміністративні проступки майже повністю відокремлене від кримінального права. У Польщі свідомо почали створювати законодавство про адміністративні делікти окремо від кримінального (хоча певні положення Кримінального кодексу Республіки Польща за аналогією застосовуються до

⁴ Codice penale [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2hSuByv>.

⁵ Банчук О. А. Законодавство про адміністративні делікти європейських держав: загальна характеристика [Електронний ресурс] / О. А. Банчук // Адміністративне право і процес. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2xTBqFR>.

⁶ Code pénal [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2xaZx3i>.

⁷ Code pénal [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2ipyT4k>.

⁸ Krimināllikums [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2xUzMZC>.

адміністративних деліктів). Так, адміністративні делікти підпадають під дію положень Кодексу про правопорушення ([Kodeks wykroczeń](#)) та Кодексу про провадження в справах про порушення ([Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia](#)).

Відповідно до ст. 7 Кримінального кодексу Польщі розрізняють два види кримінальних правопорушень: злочин (zbrodnia) та проступок (występkiem)⁹. Злочин карається ув'язненням на строк від трьох років, проступок – штрафом у розмірі понад 30 денних ставок, або понад 5000 злотих, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до одного місяця.

Естонія

Джерелами кримінального права Естонії є Конституція та [Кримінальний кодекс](#). Після скасування Кодексу про адміністративні правопорушення, адміністративні делікти було перетворено у кримінальні проступки, яким зараз присвячено частину Кримінального кодексу.

Відповідно до ст. 3 Кримінального кодексу Естонії, кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні злочини (kuriteod) та проступки (väärteod)¹⁰. За вчинення кримінального злочину Кодексом передбачене покарання у вигляді грошового стягнення або ув'язнення. Проступок карається штрафом, арештом або позбавленням водійських прав.

Види правопорушень у країнах Європи

	Кримінальні правопорушення	Адміністративні правопорушення
ФРН	Злочин (Verbrechen) Проступок (Vergehen)	Порушення громадського порядку (Ordnungswidrigkeit)
Італія	Злочин (delitto) Проступок (contravvenzione)	
Франція	Злочин (crime) Проступок (délit)	Порушення (contravention)
Латвія	Злочин (kriminālpārkāpums) Кримінальний проступок (noziedzums)	Адміністративне правопорушення (administratīvo pārkāpumu)
Польща	Злочин (zbrodnia) Проступок (występkiem)	Порушення (wykroczenie)
Естонія	Злочин (kuritegu) проступок (väärtegu)	

Висновки

В жодній з країн Західної Європи немає консолідованого законодавчого акту про адміністративну відповідальність, адміністративні правопорушення або адміністративні покарання, подібних до Кодексу України про адміністративні

⁹ Kodeks karny [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2yE2CN4>.

¹⁰ Penal Code [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bit.ly/2gK7ARt>.

правопорушення. Такі акти діють тільки в постсоціалістичних державах, причому в Латвії, Литві та Польщі вони були прийняті ще в період соціалістичного розвитку, а потім зазнали суттєвих змін. В окремих державах законодавство про адміністративні делікти є, за прикладом ФРН, частиною кримінального кодексу (Естонія).

В інших державах (Латвія, Польща) законодавство про адміністративні проступки майже повністю відокремлене від кримінального права. Такий стан зумовлюється існуванням старих кодексів про адміністративні делікти, які регулюють відмінні від кримінального права діяння.

У кримінальному законодавстві усіх вищезазначених країн існує поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки.

*Підготувала
аналітик
Європейського інформаційно-дослідницького центру
Катерина Пенькова*